

کوچ پاییزی مرد مهربان روابط عمومی ایران

نکوداشت زنده یاد استاد کاظم متولی
۱۳۹۴ - ۱۳۱۷

کاظم متولی
استاد ۱۳۹۴-۱۳۱۷

گذری بر زندگانی استاد متولی
ثبت عنوان روابط عمومی
اولین بار توسط سازمان
برنامه صورت گرفت (پای سخنان
منتشر نشده استاد کاظم متولی راوی
تاریخ شفاهی روابط عمومی ایران)

آثار استاد

گذری بر زندگانی استاد متولی

در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ شمسی سال‌هایی را به امر تدریس دروس نظری و عملی روابط عمومی در دانشگاه آزاد اسلامی و نیز دانشکده علوم ارتباطات علامه طباطبایی تهران اشتغال داشت و همچنین با ارائه مقالات و سخنرانی‌های بدیع و کاربردی در بسیاری از سمینارها و همایش‌های ذریبط فعالانه شرکت نمود.

حاصل یک عمر تحصیل و تجربه استاد کاظم متولی نگارش و چاپ بیش از یکصد مقاله در مباحث مختلف ارتباطات و روابط عمومی در نشریات تخصصی و عمومی و نیز نشر سه کتاب ارزشمند با عنوان:

۱- روابط عمومی و تبلیغات

۲- کارکردهای روابط عمومی

۳- افکار عمومی و شیوه‌های اقناع

می‌باشد که در نزد صاحب‌نظران و کارشناسان فهیم ارتباطات به عنوان منابعی ماندگار پرفرایده مشهور است. از ویژگی‌های آثار استاد کاظم متولی ارائه نکات بدیع و نظریه‌پردازی‌های جدید سازگار با فرهنگ ایرانی است.

ویژه دانش و هنر روابط عمومی در جهان و ایران پرداخت. او در دهه ۷۰ همراه با دوستانی شاغل در دفتر روابط عمومی سازمان‌ها به تاسیس و توسعه انجمن روابط عمومی و سپس انجمن متخصصان روابط عمومی اهتمام نمود. این استاد پیشکسوت

شغلی در امور اجتماعی و دفتر روابط عمومی وزارت کشور بود پس از فراغت از تحصیلات دانشگاهی چون هنوز شاخه‌های کارشناسی ارشد و دکترا به شیوه کنونی تاسیس نشده بود به مطالعات تکمیلی و آزاد از منابع خارجی و داخلی مباحث ارتباطی به

استاد کاظم متولی در سال ۱۳۱۷ در یزد و در یک خانواده متوسط شهری متولد شد. او پس از طی دوران کودستان و دبستان در زادگاه خود، تحصیلات متوسطه را در رشته ادبی در تهران به پایان برد. بعد از سپری کردن خدمت سربازی در وزارت کشور استخدام شد، وی که از نوجوانی به مطالعات اجتماعی و مطبوعات علاقه داشت به سال ۱۳۴۶ در اولین آزمون ورودی «موسسه عالی مطبوعات و روابط عمومی» که بعداً به «دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی» تغییر نام یافت و اینک دانشکده علوم ارتباطات علامه طباطبایی خوانده می‌شود در رشته روابط عمومی پذیرفته شد و این رشته کارشناسی تازه تاسیس دانشگاهی را در سال ۱۳۵۰ در ردیف فارغ التحصیلان دانشکده به پایان برد.

تاسیس این مرکز عالی نظری و علمی دانشگاهی نقطه عطفی در تاریخ آموزشی رشته‌های ارتباطی در کشور به شمار می‌رود و اولین دوره آن نیز به برخورداری از تعالیم اساتید نامور و برجسته آن زمان مشهور است. کاظم متولی که بهره‌مند از تجربیات

ثبت عنوان "روابط عمومی" اولین بار توسط سازمان برنامه صورت گرفت

پای سخنان منتشر نشده استاد کاظم متولی، راوی تاریخ شفاهی روابط عمومی ایران

موضوع تا سال ۱۳۴۵ ادامه داشت. با ابلاغ سازمان امور استخدامی همه وزارتخانه‌ها ملزم شدند دفتری با عنوان روابط عمومی داشته باشند.

در این سال باز هم به کوشش و سعی سازمان برنامه، اداره‌ای با عنوان سازمان امور استخدامی کشور تشکیل شد و سازمان امور استخدامی برای تمامی تشکیلات مملکت، برنامه ساختاری و تشکیلاتی نوشت و برای همه سازمان‌ها در چارت سازمانی آن‌ها دفتر روابط عمومی گذاشت.

یعنی وقتی عنوان روابط عمومی از سوی سازمان برنامه پیشنهاد شد، با ابتکار شخصی دکتر حمید نطقی که با این عنوان آشنا بود و دانش آن را داشت، دفتر روابط عمومی در شرکت نفت تاسیس شد، اما سال‌ها طول کشید تا سازمان‌ها و نهادهای ما این پیشنهاد را عملیاتی کنند و تازه این موضوع زمانی عملی شد که با ابلاغ سازمان امور استخدامی همه وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها ملزم شدند در سازمان خود دفتری با عنوان روابط عمومی داشته باشند و این موج راه افتاد و همه ادارات کشور صاحب روابط عمومی شدند و این در حالی بود که کسی چیز زیادی از روابط عمومی نمی‌دانست. اما یک سال بعد و در سال ۱۳۴۶ اتفاق بزرگی افتاد و این اتفاق اثرگذار این بود که با مساعی سردمداران روزنامه کیهان آن زمان و مرحوم کاظم معتمدنژاد که تحصیل کرده فرانسه، روزنامه‌نگار و روابط عمومی‌شناس بودند، تصمیم گرفتند تا مرکزی علمی را برای آموزش روزنامه‌نگاری و روابط عمومی تحت لوای کلی ارتباطات اجتماعی تاسیس کنند. لذا موسسه عالی مطبوعات و روابط عمومی به عنوان یک واحد دانشگاهی پر و پیمان تشکیل شد و اساتید تراز اول این حوزه هم تدریس و آموزش در آن را بر عهده گرفتند. در همان سال ۱۳۴۶ هم اولین کنکور موسسه عالی مطبوعات و روابط عمومی برگزار شد که در دو شاخه روابط عمومی و روزنامه‌نگاری دانشجویی می‌گرفت و من هم جز اولین کسانی که در این کنکور شرکت کردم و در حالی که کارمند وزارت کشور بودم، در رشته روابط عمومی و تبلیغات پذیرفته و در سال ۱۳۵۰ از این موسسه فارغ التحصیل شدم.

برای اولین بار مقرر شد که هر سازمان یک اداره روابط عمومی هم داشته باشد، یعنی اولین جرعه برای روابط عمومی در برنامه‌نویسی سازمان برنامه زده شد که این موضوع به این شفافیت از طرف کمتر کسی در حوزه روابط عمومی مطرح شده است ولی من می‌گویم تا در تاریخ روابط عمومی ایران بماند. این در حالی بود که تا آن زمان در وزارتخانه‌های ما اداره‌ای با عنوان اداره مطبوعات وجود داشت و مثلاً شرکت نفت هم یک اداره مطبوعات داشت، مثل وزارت کشور که اداره مطبوعات داشت. دکتر حمید نطقی (که خدایش بیامرزد) اولین کسی بود که عملاً اداره مطبوعات شرکت نفت را به روابط عمومی تغییر نام داد و در واقع اولین دفتر روابط عمومی در ایران در سال ۱۳۳۰ توسط دکتر نطقی در شرکت نفت تشکیل شد. با تشکیل این دفتر و تسلط و دانشی که مرحوم دکتر نطقی داشت این دفتر کمی فعالیت‌های بیشتر و متفاوت‌تری نسبت به دفتر مطبوعات انجام داد و کارهایی مانند گفت‌وگوهای مطبوعاتی و بازدیدهای رسانه‌ای را راه انداختند. اتفاقاً و عجباً! بعد از تاسیس دفتر روابط عمومی در شرکت نفت در سال ۱۳۳۰، ده سال طول کشید و چراغ این حادثه خاموش بود و از روابط عمومی خبری نبود و بقیه سازمان‌ها، نهادها و وزارتخانه‌ها همان اداره مطبوعات را داشتند و دفتر روابط عمومی شرکت نفت برای خودش تک و بی‌رقیب بود که این

تازه آن موقع بود که با مفاهیمی مثل ارتباط و مخاطب و مشتری آشنا شدم و البته به طور ذاتی هم به این رشته و این حوزه علاقه‌مند بودم و این دو موضوع با هم باعث شد که این رشته را به طور علمی دنبال کنم و در آن بمانم.

اولین بار سازمان برنامه عنوان روابط عمومی را پیشنهاد کرد

... روابط عمومی در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۲۷ توسط سازمان برنامه ثبت شد. البته تاسیس سازمان برنامه خودش هم در ایران اتفاق مهمی بود. سازمانی که متولی برنامه و برنامه‌ریزی در کشور شد و اثرات ارزشمندی هم از خودش به جای گذاشت. اتفاقاً یکی از اشتباهاتی هم که در کتاب‌های روابط عمومی معاصر ما وجود دارد این است که این امر را خیلی زود به شرکت نفت منتسب می‌کنند در صورتی که ثبت عنوان روابط عمومی توسط سازمان برنامه صورت گرفت و اولین نهاد، دفتر و تشکیلاتی که نام و عنوان روابط عمومی را از واژه امریکایی (public relations) ترجمه کرد و در برنامه‌های خودش نوشت سازمان برنامه بود که این کار در سال ۱۳۲۷ صورت گرفت.

این موضوع هم این گونه بود که وقتی قرار شد تشکیلات مختلف برای وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و نهادهای آن زمان نوشته شود، واحد روابط عمومی را هم در ساختارهای پیشنهادی خود آوردند و

پروژه "تاریخ شفاهی روابط عمومی ایران" با مشارکت و همراهی پیشکسوتان، صاحب‌نظران و اندیشمندان این حوزه در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۳ توسط موسسه کارگزار روابط عمومی کلید خورد و مرحوم استاد کاظم متولی از اولین کسانی بود که در گروه ده نفر اول این طرح، در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۱ پای سخنانش نشستیم تا ضمن بیان خاطرات و تجربیات خود برایمان از گذشته، آغاز و انجام روابط عمومی ایرانی بگوید. کاری که او را خوشحال کرد، اما این فرصت را نیافت تا حاصل آن را در قالب کتاب‌هایی که قرار است تحت عنوان "تاریخ شفاهی روابط عمومی ایران" منتشر شود، ببیند. اینک و به مناسبت درگذشت آن مرحوم فرهیخته بخش‌هایی از صحبت‌های موثر و ماندگار وی را در این نوشته با هم مرور می‌کنیم.

جزء اولین کسانی بودم که ابلاغ مسئول روابط عمومی گرفتم

... زادگاه من شهرستان یزد است که بیش از ۷۰ سال پیش در آن شهر به دنیا آمدم، دوره دبستان را در همان شهر گذراندم و بعد به تهران کوچ کردیم که تا سطح دیپلم در تهران درس خواندم و بعد از طی دوره خدمت سربازی و در اوایل دهه ۴۰ شمسی با همان مدرک تحصیلی در وزارت کشور استخدام شدم. آن ایام با تاسیس ادارات روابط عمومی در کشور مصادف شد که من هم آن زمان رئیس دفتر فرمانداری کرج بودم. آن سال‌ها برنامه نوین سازمان امور استخدامی کشور پیاده شد و به من هم به عنوان مسئول روابط عمومی فرمانداری کرج حکم دادند. این در حالی بود که چیزی از روابط عمومی نمی‌دانستم و بعد متوجه شدم که در همه ادارات چنین حکمی برای برخی افراد صادر شده است.

اما سال بعد که دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی تاسیس شد من جز اولین دانشجویان شاخه روابط عمومی و تبلیغات بودم که موفق شدم با قبولی در کنکور این دانشکده به عنوان اولین گروه از دانشجویان روابط عمومی وارد این رشته شوم و با مبانی علمی و تخصصی آن آشنا شوم و ضمن این که کارمند وزارت کشور بودم در این رشته هم به مدت ۸ سال تحصیل کردم.

آثار استاد

